

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Supreme Administrative Court] - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Supreme Administrative Court for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Naczelny Sąd Administracyjny, www.nsa.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Naczelnego Sądu Administracyjnego] - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Naczelny Sąd Administracyjny wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

WIELKA IZBA

SPRAWA MOREIRA FERREIRA przeciwko PORTUGALII (Nr 2)

(Skarga nr 19867/12)

WYROK
[wyciąg]

STRASBURG

11 lipca 2017 r.

Niniejszy wyrok jest ostateczny, ale może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Moreira Ferreira przeciwko Portugalii (Nr 2)

Europejski Trybunał Praw Człowieka, zasiadając jako Wielka Izba w składzie:

Guido Raimondi, *Przewodniczący*,
İşıl Karakaş,
Angelika Nußberger,
Luis López Guerra,
András Sajó,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Nona Tsotsoria,
Vincent A. De Gaetano,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Helen Keller,
Paul Mahoney,
Krzysztof Wojtyczek,
Faris Vehabović,
Egidijus Kūris,
Jon Fridrik Kjølbro,
Síofra O’Leary,
Marko Bošnjak, *sędziowie*,
oraz Françoise Elens-Passos, *Zastępca Kanclerza*,

po obradach na posiedzeniach niejawnych w dniach 1 czerwca 2016 r. i 5 kwietnia 2017 r.,

wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w drugiej z wymienionych dat:

POSTĘPOWANIE

[Paragrafy 1-9 wyroku pominięto]

FAKTY

[Paragrafy 10-39 wyroku pominięte i zastąpione tłumaczeniem poniższego streszczenia przygotowanego przez Kancelarię Europejskiego Trybunału Praw Człowieka]

Streszczenie stanu faktycznego¹:

W dniu 21 marca 2012 r. Sąd Najwyższy wydał wyrok oddalający wniosek o wznowienie wyroku [postępowania] karnego, który został złożony przez skarżącą po wydaniu przez Europejski Trybunał Praw Człowieka („Trybunał”) wyroku stwierdzającego naruszenie art. 6 ust. 1 [Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności] (zob. *Moreira Ferreira przeciwko Portugalii*, nr 19808/08, 5 lipca 2011 r.). Na podstawie art. 41 Trybunał stwierdził, że ponowny proces lub wznowienie postępowania na wniosek skarżącej stanowić będzie, co do zasady, odpowiedni środek naprawienia stwierdzonego naruszenia. W tym względzie Trybunał odnotował, że art. 449 portugalskiego Kodeksu postępowania karnego umożliwia wznowienie postępowania krajowego w przypadku, gdy Trybunał stwierdził naruszenie praw i podstawowych wolności skarżącego.

Sąd Najwyższy orzekł, że wyrok Trybunału nie pozostawał w sprzeczności ze skazaniem skarżącej i nie podnosił poważnych wątpliwości co do zasadności tego skazania, czego wymaga art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego.]

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ART. 6 KONWENCJI

40. Skarżąca skarżyła się, że Sąd Najwyższy oddalił jej wniosek o rewizję wyroku sądu karnego wydanego w jej sprawie. Skarżąca podniosła, że wyrok Sądu Najwyższego stanowił „odmowę wymierzenia sprawiedliwości”, ponieważ sąd niewłaściwie zinterpretował i zastosował stosowne postanowienia Kodeksu postępowania karnego oraz konkluzje Trybunału z 2011 r., pozbawiając ją tym samym prawa do rewizji sądowej jej skazania. W tym względzie zarzucała naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji, którego istotny fragment brzmi:

„Każdy ma prawo do sprawiedliwego ... rozpatrzenia jego sprawy ... przez niezawisły i bezstronny sąd ... przy rozstrzyganiu o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej....”.

¹ Źródło: Nota informacyjna na temat orzecznictwa Trybunału nr 209, lipiec 2017 r. (*Information Note 209. Case-law of the European Court of Human Rights, July 2017*).

A. Dopuszczalność

1. Wnioski stron

41. Rząd zgłosił zastrzeżenie, podnosząc, że Trybunał nie posiada jurysdykcji *ratione materiae* do zbadania przedmiotu skargi wniesionej przez skarżącą na podstawie art. 6 Konwencji.

42. Najpierw stwierdził, że nowa skarga nie obejmuje żadnych nowych faktów w porównaniu z poprzednią skargą. Dotyczy wyłącznie wykonania wyroku Trybunału z 2011 r., a zatem art. 46 uniemożliwia Trybunałowi jej rozpatrzenie.

43. Następnie Rząd podniósł, że art. 6 Konwencji nie miał zastosowania do postępowania przed Sądem Najwyższym o ponowne zbadanie wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 grudnia 2007 r. oraz że przedmiotowa sprawa nie obejmuje żadnych kwestii faktycznych lub prawnych, które mogłyby spowodować konieczność przeprowadzenia nowego rozpoznania sprawy przez Trybunał na mocy art. 6 Konwencji.

Zdaniem Rządu skarżąca nie może dochodzić żadnego prawa do ponownego rozpatrzenia jej prawomocnego skazania. Nadzwyczajny wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, o którym mowa w art. 449 Kodeksu postępowania karnego, różni się pod względem charakteru, zakresu i cech charakterystycznych od innych zwykłych środków dostępnych w prawie portugalskim (odwołań, w ramach których cała sprawa jest kierowana do sądu apelacyjnego do rozpatrzenia, oraz odwołań *revista*, które dotyczą kwestii prawnych oraz, w przypadkach szczególnych, poważnych nieprawidłowości faktycznych). Zgodnie z portugalskimi zasadami regulującymi postępowanie karne jurysdykcja Sądu Najwyższego ograniczona jest do udzielenia zgody na wznowienie postępowania lub odmowy, a wszelka decyzja uwzględniająca taki wniosek skutkuje odesłaniem sprawy do rozpatrzenia przez sąd pierwszej instancji.

44. W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy ograniczył się do ustalenia, w świetle prawa krajowego i w świetle konkluzji Trybunału Europejskiego, czy przesłanki wznowienia postępowania zostały spełnione. W tym celu porównał wyrok wydany przez Sąd Apelacyjny w dniu 19 grudnia 2007 r. z wyrokiem wydanym przez Trybunał w dniu 5 lipca 2011 r. wyłącznie w celu ustalenia, czy były one spójne i czy wyrok Trybunału spowodował powstanie jakichkolwiek poważnych wątpliwości co do zasadności skazania skarżącej.

45. Skarżąca z drugiej strony zarzucała, że wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2012 r. stanowił nowe informacje oraz że art. 6 Konwencji miał zastosowanie do postępowania w sprawie jej wniosku o ponowne rozpatrzenie.

2. Ocena Trybunału

46. Badając dopuszczalność przedmiotowej skargi, Trybunał musi przede wszystkim ustalić, czy jest właściwy do rozpatrzenia skargi skarżącej bez przekraczania prerogatyw pozwanego Państwa oraz Komitetu Ministrów [Rady Europy] na mocy art. 46 Konwencji, a jeżeli tak, czy gwarancje z art. 6 Konwencji miały zastosowanie do przedmiotowego postępowania.

(a) Czy art. 46 wyłącza zbadanie przez Trybunał skargi na podstawie art. 6 Konwencji

(i) Zasady ogólne

47. Trybunał zaznacza, że w swoich wyrokach w sprawach *Bochan przeciwko Ukrainie (nr 2)* ([WI], nr 22251/08, ECHR 2015) i *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) przeciwko Szwajcarii (nr 2)* ([WI], nr 32772/02, ECHR 2009) oraz w decyzji w sprawie *Egmez przeciwko Cyprowi* ((dec.), nr 12214/07, §§ 48-56, 18 września 2012 r.) rozważył kwestię swej jurysdykcji w odniesieniu do prerogatyw pozwanego państwa i Komitetu Ministrów [Rady Europy] na mocy art. 46 Konwencji. Zasady określone przez Trybunał w tych wyrokach i tej decyzji można podsumować następująco:

(a) Stwierdzenia naruszeń w wyrokach są co do zasady deklaratoryjne, a na podstawie art. 46 Konwencji Układające się Strony zobowiązały się do przestrzegania ostatecznych wyroków Trybunału we wszystkich sprawach, w których są stronami, przy czym wykonanie [wyroków] nadzoruje Komitet Ministrów (zob. *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) (nr 2)*, cyt. powyżej, § 61).

(b) Rola Komitetu Ministrów w tym zakresie nie oznacza jednak, że środki podjęte przez pozwane państwo, by naprawić naruszenie stwierdzone przez Trybunał, nie mogą dać podstaw do powstania nowych kwestii nierozstrzygniętych w wyroku, i w związku z tym tworzyć podstawy nowej skargi, którą może rozpatrzeć Trybunał. Innymi słowy, Trybunał może zająć się skargą podnoszącą, że ponowny proces na poziomie krajowym [przeprowadzony] w ramach wykonania jednego z jego wyroków spowodował nowe naruszenie Konwencji (*ibid*, § 62; zob. również *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 33, oraz *Egmez*, cyt. powyżej, § 51).

(c) Na tej podstawie Trybunał stwierdził, że jest właściwy do rozpatrzenia skarg w szeregu spraw wynikających z wydanych wyroków, na przykład, gdy władze krajowe przeprowadziły nowe badanie sprawy w ramach wykonywania jednego z wyroków Trybunału – czy to poprzez wznowienie postępowania, czy też poprzez zainicjowanie całkowicie nowego postępowania (zob. *Egmez*, cyt. powyżej, § 52, i odwołania tamże).

(d) Z orzecznictwa Trybunału wynika, że ustalenie istnienia „nowej kwestii” w dużej mierze zależy od konkretnych okoliczności danej sprawy, a różnice pomiędzy sprawami nie zawsze są jednoznaczne (zob. *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 34, oraz, w zakresie badania orzecznictwa, *Egmez*, cyt. powyżej, § 54). Uprawnienia nadane Komitetowi Ministrów na podstawie art. 46 do nadzorowania wykonania wyroków Trybunału oraz oceny wdrażania środków przyjmowanych przez państwa na mocy tego artykułu nie są naruszane w sytuacjach, w których Trybunał musi się zająć stosownymi nowymi informacjami w kontekście nowej skargi (zob. *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) (nr 2)*, cyt. powyżej, § 67).

48. Trybunał powtarza, że nie jest właściwy, w szczególności, by nakazać wznowienie postępowania (*ibid.*, § 89). Jednakże, zgodnie z Rekomendacją nr R (2000)2 Komitetu Ministrów, praktyka Komitetu Ministrów w zakresie nadzorowania wykonania wyroków Trybunału pokazuje, że w wyjątkowych sytuacjach ponowne zbadanie sprawy lub wznowienie postępowania okazało się najbardziej skutecznym, jeżeli nie jedynym środkiem osiągnięcia *restitutio in integrum*, tj. zapewnienia przywrócenia strony poszkodowanej, w możliwym zakresie, do sytuacji, w jakiej się znajdowała przed naruszeniem Konwencji. Wśród spraw, w których Trybunał stwierdza naruszenie, ponowne rozpatrzenie sprawy lub wznowienie jest szczególnie istotne dla obszaru prawa karnego, zgodnie z memorandum wyjaśniającym do Rekomendacji (zob. paragrafy 32 i 33 powyżej).

49. Jest zatem jasne, w kontekście wznowiania postępowań, że Trybunał nie jest właściwy do nakazania takich środków. Jednakże, jeżeli osoba została skazana wskutek postępowania, w trakcie którego doszło do naruszeń wymogów z art. 6 Konwencji, Trybunał może wskazać, że ponowny proces lub wznowienie sprawy, jeżeli o takie wnoszono, stanowi co do zasady odpowiedni sposób naprawienia naruszenia (zob. *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) nr 2*, cyt. powyżej, § 89). Przykładowo, w konkretnym kontekście spraw dotyczących niezależności i bezstronności tureckich sądów bezpieczeństwa krajowego Trybunał uznał, że co do zasady najbardziej właściwą formą naprawienia byłoby zapewnienie skarżącemu ponownego procesu przeprowadzonego przez niezależny i bezstronny sąd (zob. *Gençel przeciwko Turcji*, nr 53431/99, § 27, 23 października 2003 r.).

50. Podejście to potwierdzono w sprawach *Öcalan przeciwko Turcji* ([WI], nr 46221/99, § 210, ECHR 2005-IV) oraz *Sejdovic przeciwko Włochom* ([WI], nr 56581/00, ECHR 2006-II). W tym drugim wyroku Trybunał określił zasady ogólne (§§ 126 i 127), które można podsumować w następujący sposób:

(a) Jeżeli osoba została skazana wskutek postępowania, w trakcie którego doszło do naruszeń wymogów z art. 6 Konwencji, ponowny

proces lub wznowienie, jeżeli o takie wnoszono, stanowi co do zasady odpowiedni sposób naprawienia naruszenia. Jednakże ewentualny szczególny środek naprawczy wymagany od pozwanego państwa w celu spełnienia jego obowiązków wynikających z Konwencji musi zależeć od szczególnych okoliczności danej sprawy i być ustalony w świetle wyroku Trybunału w danej sprawie, oraz mając na względzie orzecznictwo Trybunału.

(b) W szczególności, to nie do Trybunału należy zadanie wskazania, w jaki sposób ma przebiegać nowy proces oraz jaką ma przyjąć formę. Pozwane państwo ma swobodę wyboru środków, które zastosuje do spełnienia swojego zobowiązania do doprowadzenia skarżącego, w możliwym zakresie, do stanu takiego, w jakim by się znajdował, gdyby wymogi Konwencji nie zostały pominięte, pod warunkiem że środki takie są zgodne z konkluzjami zawartymi w wyroku Trybunału oraz z prawem do obrony.

51. W wyjątkowych sytuacjach sam charakter stwierdzonego naruszenia może być taki, iż może nie pozostawiać realnego wyboru co do środków, jakie są wymagane do jego naprawienia, co skłoni Trybunał do wskazania jedynie jednego takiego środka (zob. przykładowo: *Assanidze przeciwko Gruzji* [WI], nr 71503/01, §§ 202 i 203, ECHR 2004-II, oraz *Del Río Prada przeciwko Hiszpanii* [WI], nr 42750/09, §§ 138 i 139, ECHR 2013). Z drugiej strony, w niektórych ze swoich wyroków Trybunał wyraźnie wykluczył wznowienie postępowania po stwierdzeniu naruszenia art. 6 Konwencji, które zostało zakończone prawomocnymi orzeczeniami sądowymi (zob. np. *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*, nr 23614/08, § 66, 30 listopada 2010 r.).

(ii) *Zastosowanie powyższych zasad do przedmiotowej sprawy*

52. Wymienione wyżej zasady ogólne wskazują, że stwierdzenie przez Trybunał naruszenia art. 6 Konwencji nie wymaga automatycznie wznowienia krajowego postępowania karnego. Jednakże co do zasady jest to odpowiednia, a często najbardziej odpowiednia metoda zakończenia naruszenia i zadośćuczynienia jego skutkom.

53. Stanowisko to potwierdza szereg środków dostępnych w Europie umożliwiających osobom ubieganie się, po stwierdzeniu przez Trybunał naruszenia Konwencji, o wznowienie postępowania karnego, które zakończyło się prawomocnym wyrokiem. W tym kontekście Trybunał wskazuje, iż nie istnieje jednolite podejście Układających się Państw w odniesieniu do prawa do ubiegania się o wznowienie postępowania, które zostało zakończone. Trybunał wskazuje również, że w większości z tych Państw wznowienie postępowania nie jest automatyczne i zależy od spełnienia przesłanek dopuszczalności, których spełnienie jest nadzorowane przez sądy krajowe, które mają szeroki margines oceny w tej kwestii (zob. paragraf 34 i nast. powyżej).

54. W przedmiotowej sprawie Trybunał zauważa, że choć postępowanie rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy bez wątpienia dotyczyło wykonania wyroku Trybunału z 2011 r., było ono nowe względem postępowania krajowego stanowiącego przedmiot tego wyroku i było wobec niego wtórne. Jeśli chodzi o skargę skarżącej, Trybunał odnotowuje, że dotyczy ona podanych przez Sąd Najwyższy powodów oddalenia wniosku o rewizję. W takiej sytuacji pytanie, czy procedura rozpatrzenia wniosku o rewizję była zgodna ze standardami rzetelnego procesu sądowego, wynikającymi z art. 6 Konwencji, może być badane odrębnie od aspektów dotyczących wykonania wyroku wydanego przez Trybunał w 2011 r. (zob., *mutatis mutandis*, *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 37).

55. Trybunał zauważa zatem, że badając wniosek o rewizję, Sąd Najwyższy zajmował się nową kwestią, czyli zasadnością skazania skarżącej w świetle stwierdzenia naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego. Odrzucając argument skarżącej, że jej skazanie pozostawało w sprzeczności z wyrokiem Trybunału z 2011 r., Sąd Najwyższy dokonał własnej wykładni wyroku Trybunału, stwierdzając, że konkluzje Trybunału były rzeczywiście zgodne z wyrokiem Sądu Apelacyjnego. Stosownie do tego orzekł, że argument podniesiony na poparcie wniosku o rewizję, na podstawie art. 449 §1 lit. g – artykułu, który Trybunał wyraźnie wspominał jako podstawę wznowienia postępowania – był nieumotywowany.

56. W świetle powyższego Trybunał uważa, że zarzucany brak rzetelności procedury zastosowanej przy badaniu wniosku o rewizję, a w szczególności błędy, którymi według skarżącej obarczone było rozumowanie Sądu Najwyższego, stanowią nowe informacje w odniesieniu do wcześniejszego wyroku Trybunału.

57. Trybunał dalej zauważa, że procedura nadzoru w zakresie wykonywania wyroku wciąż jest zawisła przed Komitetem Ministrów [Rady Europy] (zob. paragraf 23 powyżej), choć to nie uniemożliwia rozpatrzenia przez Trybunał nowej skargi w zakresie, w jakim obejmuje ona nowe aspekty, które nie zostały rozstrzygnięte w pierwotnym wyroku.

58. Trybunał zatem stwierdza, że art. 46 Konwencji nie wyklucza zbadania nowej skargi na podstawie art. 6 Konwencji.

59. Po stwierdzeniu swej właściwości do rozpatrzenia skargi skarżącej Trybunał rozważył, czy art. 6 Konwencji znajduje zastosowanie do przedmiotowego postępowania.

(b) Czy nowa skarga skarżącej jest zgodna *ratione materiae* z art. 6 ust. 1 Konwencji

(i) Zasady ogólne

60. Trybunał przypomina, że w sprawie *Bochan (nr 2)* (cyt. powyżej) rozważył kwestię zastosowania art. 6 do środków dotyczących wznowienia

postępowań cywilnych, które zakończyły się prawomocnymi orzeczeniami sądowymi. Zasady określone przez Trybunał w tamtej sprawie można podsumować następująco:

(a) Zgodnie z dobrze ugruntowanym i trwałym orzecznictwem Konwencja nie gwarantuje prawa do wznowienia zakończonej sprawy. Środki nadzwyczajne, w ramach których można ubiegać się o wznowienie zakończonego postępowania sądowego, z reguły nie obejmują rozstrzygnięcia o „prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym” czy też o „oskarżeniu w sprawie karnej”, a zatem art. 6 nie ma do nich zastosowania. Przedmiotowe podejście zastosowano również w sprawach, gdzie o wznowienie zakończonego krajowego postępowania sądowego wnoszono na podstawie stwierdzenia przez Trybunał naruszenia Konwencji (*ibid.*, §§ 44-45 i odwołania tamże).

(b) Jednakże, gdyby środek nadzwyczajny prowadził automatycznie lub w szczególnych okolicznościach do pełnego ponownego rozpatrzenia sprawy, art. 6 znajduje zastosowanie w sposób typowy do „ponownego” postępowania. Dodatkowo art. 6 również znajduje zastosowanie w pewnych przypadkach, w których postępowanie, choć określane jako „nadzwyczajne” lub „wyjątkowe” w przepisach krajowych, uznane zostało za podobne w swym charakterze i zakresie do zwykłego postępowania odwoławczego, ponieważ krajowa charakterystyka postępowania nie jest uznawana za decydującą przy określaniu dopuszczalności (*ibid.*, §§ 46-47).

(c) Podsumowując, o ile art. 6 ust. 1 nie ma z reguły zastosowania do środków nadzwyczajnych, w ramach których można ubiegać się o wznowienie zakończonych postępowań sądowych, charakter, zakres i cechy charakterystyczne danego postępowania w danym systemie prawnym mogą być takie, iż sprawią, że procedura ta będzie mieścić się w zakresie obowiązywania art. 6 ust. 1 oraz gwarancji rzetelnego procesu, które zapewnia stronom sporu to postanowienie (*ibid.*, § 50).

61. W kontekście postępowań karnych Trybunał stwierdził, że art. 6 nie ma zastosowania do wniosków o ich wznowienie, mając na uwadze fakt, że składając taki wniosek, osoba prawomocnie skazana nie jest „oskarżona o przestępstwo” w rozumieniu przedmiotowego artykułu. Podobnie art. 6 nie ma zastosowania do zarzutu nieważności w interesie prawa wniesionego w celu uchylecia prawomocnego wyroku skazującego po stwierdzeniu przez Trybunał naruszenia, jako że dana osoba nie jest „oskarżona o przestępstwo” w takim postępowaniu (zob. np. *Fischer przeciwko Austrii* (dec.), nr 27569/02, ECHR 2003-VI, oraz *Öcalan przeciwko Turcji* (dec.), nr 5980/07, 6 lipca 2010 r.).

62. Pozostając w obszarze prawa karnego, Trybunał uznał, że wymogi pewności prawa nie są bezwzględne. Względy takie jak pojawienie się nowych faktów, odkrycie fundamentalnego błędu w poprzednim postępowaniu, który mógłby mieć wpływ na wynik sprawy, lub też potrzeba

zapewnienia zadośćuczynienia, szczególnie w kontekście wykonywania wyroków Trybunału, przemawiają za wznowieniem postępowania. W związku z tym Trybunał uznał, że sama możliwość wznowienia sprawy karnej jest co do zasady zgodna z Konwencją (zob. *Nikitin przeciwko Rosji*, nr 50178/99, §§ 55-57, ECHR 2004-VIII). Jednakże podkreślił, że uprawnienie sądów wyższej instancji do rewizji powinno być wykonywane wyłącznie celem naprawienia błędów sądowych i niesprawiedliwości wyrządzonych przez wymiar sprawiedliwości, a nie w celu nowego rozpatrzenia spraw. Rewizji nie należy traktować jako „odwołania w przebraniu”, a sama możliwość istnienia dwóch poglądów na przedmiotowy temat nie jest podstawą do powtórnego rozpatrzenia. Odejście od tej zasady jest uzasadnione wyłącznie wtedy, kiedy stanie się to niezbędne wskutek okoliczności o istotnym i ważkim charakterze (zob. *Bujnița przeciwko Mołdawii*, nr 36492/02, § 20, 16 stycznia 2007 r., oraz *Bota przeciwko Rumunii*, nr 16382/03, §§ 33 i 34, 4 listopada 2008 r.).

63. Trybunał zatem stwierdził, że skazanie ignorujące kluczowe dowody stanowi niesprawiedliwość wyrządzoną przez wymiar sprawiedliwości i pozostawianie takich błędów bez korekty może w poważny sposób naruszyć rzetelność, integralność i reputację publiczną postępowań sądowych (zob. *Lenskaya przeciwko Rosji*, nr 28730/03, §§ 39 i 40, 29 stycznia 2009 r., oraz *Giuran przeciwko Rumunii*, nr 24360/04, § 39, ECHR 2011 (fragmenty)). Podobnie Trybunał stwierdził, że utrzymanie, po postępowaniu rewizyjnym, skazania, które naruszyło prawo do rzetelnego procesu sądowego, stanowiło błąd oceny, który utrwalił naruszenie (zob. *Yaremenko przeciwko Ukrainie (nr 2)*, nr 66338/09, §§ 52-56 i 64-67, 30 kwietnia 2015 r.). Z drugiej strony, arbitralne wznowianie postępowań karnych, w szczególności na niekorzyść osoby skazanej, narusza prawo do rzetelnego procesu sądowego (zob. *Savinskiy przeciwko Ukrainie*, nr 6965/02, § 25, 28 lutego 2006 r., *Radchikov przeciwko Rosji*, nr 65582/01, § 48, 24 maja 2007 r.; oraz *Ștefan przeciwko Rumunii*, nr 28319/03, § 18, 6 kwietnia 2010 r.).

64. Trybunał rozważył również inne etapy postępowania karnego, kiedy to skarżący nie byli już „osobami oskarżonymi o przestępstwo”, lecz osobami „skazanymi” wskutek orzeczeń sądów uznanych za prawomocne na mocy prawa krajowego. Zważywszy że pojęcie „oskarżenia w sprawie karnej” jest pojęciem autonomicznym, oraz mając na uwadze wpływ, jaki procedura kasacyjna może mieć na rozstrzygnięcie zarzutu karnego, w tym możliwość skorygowania błędów prawnych, Trybunał stwierdził, że taka procedura jest objęta gwarancjami art. 6 (zob. *Meftah i Inni przeciwko Francji* [WI], nr 32911/96, 35237/97 i 34595/97, § 40, ECHR 2002-VII), nawet jeżeli w prawie krajowym jest ona traktowana jako środek nadzwyczajny i dotyczy wyroku, wobec którego nie można odwołać się przy zastosowaniu zwykłego odwołania. Analogicznie Trybunał uznał, że gwarancje z art. 6 znajdują zastosowanie

do postępowań karnych, w których sąd właściwy rozpoczął od analizowania dopuszczalności wniosku o zgodę na złożenie odwołania w celu uzyskania uchylecia wyroku skazującego (zob. *Monnell i Morris przeciwko Wielkiej Brytanii*, 2 marca 1987 r., § 54, seria A nr 115).

65. Z zasad ogólnych omówionych powyżej wynika, że art. 6 Konwencji znajduje zastosowanie, w aspekcie karnym, do postępowań karnych dotyczących środków zaklasyfikowanych jako nadzwyczajne w prawie krajowym, gdy sąd krajowy zostaje wezwany do rozstrzygnięcia zarzutu. Trybunał analizuje zatem kwestię zastosowalności art. 6 do środków nadzwyczajnych, próbując ustalić, czy w trakcie rozważania przedmiotowego środka sąd krajowy miał obowiązek rozstrzygnąć zarzut karny.

66. Trybunał podkreśla, że jego ocena sprawy *Bochan (nr 2)* (cyt. powyżej) skupiała się na kwestiach dotyczących aspektu cywilnego art. 6 Konwencji. Jednakże istnieje szereg istotnych różnic pomiędzy postępowaniami cywilnymi a karnymi.

67. Trybunał uważa, że prawa osób oskarżonych o przestępstwo czy osób, którym przedstawiono zarzuty [popęlnienia przestępstwa], wymagają szerszej ochrony niż prawa stron w postępowaniu cywilnym. Zasady i standardy mające zastosowanie do postępowań karnych muszą zatem być określone ze szczególną jasnością i precyzją. Wreszcie, o ile w postępowaniu cywilnym prawa jednej strony mogą stać w sprzeczności z prawami drugiej strony, żadne takie względy nie stoją na przeszkodzie środkom podejmowanym na rzecz osób, które zostały oskarżone, którym przedstawiono zarzuty, lub które skazano, niezależnie od praw, o których potwierdzenie mogą ubiegać się ofiary przestępstw przed sądami krajowymi.

(ii) Zastosowanie powyższych zasad do przedmiotowej sprawy

68. Stosując powyższe zasady w przedmiotowej sprawie, Trybunał podkreśla, że bierze pod uwagę przepisy prawa krajowego zgodnie z wykładnią stosowaną przez sądy w pozwanym państwie. W przedmiotowej sprawie zauważa, że prawo krajowe, w szczególności art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego, zapewnia skarżącej środek obejmujący możliwość ubiegania się o rewizję, w postępowaniu kontrydiktoryjnym, zgodności skazania przez Sąd Apelacyjny z ustaleniami Trybunału z wyroku z 2011 r. (por. *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 54).

69. Trybunał stwierdza, że Sąd Najwyższy nie ma uprawnień do ustalania podstaw do rewizji, jako że podstawy te są wyraźnie wskazane w art. 449 §1 Kodeksu postępowania karnego (zob. paragraf 27 powyżej). Odnoszą się albo do pojawienia się nowego materiału, albo do naruszenia zasad materialnych lub proceduralnych. W przypadku tej drugiej sytuacji Sąd Najwyższy musi orzec w zakresie zgodności wydanego orzeczenia z prawem materialnym lub zgodności z prawem procedury, którą

zastosowano, oraz musi zdecydować, czy wady uzasadniają wznowienie postępowania.

W szczególności w kontekście badania, o którym mowa w art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego, zadaniem Sądu Najwyższego jest rozważenie przebiegu i wyniku zakończonego postępowania krajowego w odniesieniu do stwierdzeń Trybunału lub innego organu międzynarodowego oraz, jeżeli to właściwe, nakazać ponowne rozpatrzenie sprawy w celu zapewnienia nowego rozstrzygnięcia zarzutu karnego przeciwko stronie poszkodowanej. Co więcej, zgodnie z art. 457 Kodeksu postępowania karnego Sąd Najwyższy może, jeżeli zdecyduje o udzieleniu zgody na rewizję, zawiesić wykonanie wyroku lub środka zabezpieczającego, jeżeli uzna to za konieczne.

Trybunał zatem odnotowuje, że ramy prawne wymagają, by Sąd Najwyższy porównał przedmiotowe skazanie z podstawami, na których Trybunał oparł swoje stwierdzenie naruszenia Konwencji. Jest zatem prawdopodobne, że badanie na podstawie art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego będzie decydujące dla rozstrzygnięcia zarzutu karnego i w tym zakresie ma pewne cechy wspólne z kasacją (odwołaniem dotyczącym kwestii prawnych) (por. *Maresti przeciwko Chorwacji*, nr 55759/07, §§ 25 i 28, 25 czerwca 2009 r.).

70. W kwestii kontroli przeprowadzonej przez Sąd Najwyższy w przedmiotowej sprawie Trybunał zauważa, że choć zadaniem sądu było orzeczenie w sprawie wniosku o rewizję, przeprowadził on jednakże ponowne merytorycznie badanie szeregu aspektów spornej kwestii nieobecności skarżącej podczas rozprawy dotyczącej jej apelacji oraz konsekwencji jej nieobecności dla zasadności jej skazania i wyroku.

71. Sąd Najwyższy stwierdził zatem, że wyrok Sądu Apelacyjnego nie był sprzeczny z wyrokiem Trybunału Europejskiego. Umotywował to ustalenie własną interpretacją wyroku Trybunału, stwierdzając, że Trybunał „wyłączył od początku wszelką możliwość, że jego decyzja może spowodować poważne wątpliwości co do skazania.” Choć przyjął, że nieobecność skarżącej na rozprawie w sprawie jej odwołania naruszyła jej prawo do obrony, Sąd Najwyższy orzekł, że Trybunał w pełni i wystarczająco naprawił tę wadę poprzez przyznanie skarżącej kwoty pieniężnej tytułem słusznego zadośćuczynienia. Stwierdziwszy, że zasadność skazania nie była przedmiotem poważnych wątpliwości, zobowiązany był utrzymać skazanie i wyrok wydany przez Sąd Apelacyjny.

72. Mając na uwadze zakres kontroli Sądu Najwyższego, Trybunał uznaje, że kontrolę tę należy uznać za rozszerzenie postępowania, które zakończyło się wyrokiem z dnia 19 grudnia 2007 r. Sąd Najwyższy ponownie skupił się na rozstrzygnięciu, w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji, zarzutu karnego przeciwko skarżącej. W rezultacie, gwarancje art. 6 ust. 1 Konwencji miały zastosowanie do postępowania przed Sądem Najwyższym.

(c) Podsumowanie

73. Zastrzeżenie Rządu, który podniósł, że Trybunał nie posiada jurysdykcji *ratione materiae* do zbadania przedmiotu skargi wniesionej przez skarżącą na podstawie art. 6 Konwencji, należy oddalić.

74. Ponadto Trybunał stwierdza, że skarga nie jest w sposób oczywisty niezasadzona w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji oraz że nie jest niedopuszczalna z innych przyczyn. Zatem stwierdza, że skarga jest dopuszczalna.

75. Trybunał podejmie zatem teraz próbę ustalenia, czy wymogi art. 6 ust. 1 Konwencji zostały spełnione w przedmiotowej sprawie.

B. Przedmiot sprawy

1. Wnioski stron

(a) Skarżąca

76. Skarżąca twierdziła, że ustalenia Trybunału w wyroku z 5 lipca 2011 r. wzbudziły poważne wątpliwości co do wyniku postępowania krajowego, które skutkowało jej skazaniem.

77. Podniosła, że oddalając jej wniosek o rewizję, Sąd Najwyższy popełnił poważny błąd w wykładni i stosowaniu art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego. Utrzymywała, że jej wniosek o rewizję powinien być uwzględniony, zwłaszcza że prokuratura podniosła, że rewizja powinna zostać przyznana na tej podstawie, że możliwe było podniesienie poważnych wątpliwości dotyczących jej skazania, a w szczególności kary.

(b) Rząd

78. Rząd podniósł, że Sąd Najwyższy jedynie porównał wyrok wydany przez Sąd Apelacyjny w dniu 19 grudnia 2007 r. z wyrokiem Trybunału, aby ustalić, czy były one spójne i czy ten drugi wyrok spowodował powstanie jakichkolwiek poważnych wątpliwości co do skazania skarżącej.

79. Nawiązując do orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego wniosków o rewizję, stwierdził, że według prawa portugalskiego prawo do wznowienia zakończonych postępowań karnych nie jest ani bezwzględne ani automatyczne.

80. Rząd podniósł, że w odróżnieniu od spraw dotyczących naruszenia prawa do wolności wyrażania opinii, w których niezgodność skazania była wyraźna, Sąd Najwyższy stwierdził, że wada proceduralna nie mogła dać podstaw, bez naruszenia zasady *res iudicata*, do rewizji skazania karnego, chyba że wada miała charakter wyjątkowej wagi. Sama wątpliwość co do zasadności skazania lub zwykła nieprawidłowość proceduralna stanowiła zatem niewystarczającą podstawę przyznania rewizji i jedynie wady, które miały wpływ na podjętą decyzję w takim stopniu, że była ona

nieakceptowalna dla ogółu społeczeństwa, mogły uzasadnić wznowienie postępowania.

81. Taka sytuacja nie miała miejsca w przedmiotowej sprawie. Jedyne kwestie będące przedmiotem sprawy dotyczyły zakresu odpowiedzialności karnej skarżącej oraz potencjalnych konsekwencji w kontekście wymiaru kary. Jako że wymierzona kara finansowa została zapłacona, pod względem merytorycznym i proceduralnym nie było konieczności wznowienia postępowania.

82. Podsumowując, Rząd stwierdził, że procedura, według której działał Sąd Najwyższy, oraz przyjęte przez niego wnioski w pełni spełniały wymogi rzetelnego procesu. Zgodnie z zasadą subsydiarności Sąd Najwyższy miał szeroki margines oceny w wykładni i stosowaniu prawa krajowego i margines ten należy uszanować.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ogólne

83. Trybunał przypomina, że w wyroku w sprawie *Bochan (nr 2)* (cyt. powyżej) rozważył, w odniesieniu do aspektu cywilnego art. 6 Konwencji, kwestię braku rzetelności wynikającą z rozumowania przyjętego przez sądy krajowe. Zasady określone przez Trybunał w tamtej sprawie można podsumować następująco.

(a) Nie jest zadaniem Trybunału zajmowanie się rzekomymi błędami prawnymi lub faktycznymi popełnionymi przez sądy krajowe, chyba że oraz w zakresie, w jakim mogły one skutkować naruszeniem praw i wolności chronionych przez Konwencję, przykładowo gdy, w wyjątkowych przypadkach, błędy takie można uznać za „nierzetelność” niezgodną z art. 6 Konwencji (*ibid.*, § 61).

(b) Art. 6 ust. 1 Konwencji nie ustanawia żadnych zasad dopuszczalności dowodowej ani sposobu, w jaki dowody należy oceniać, zostawiając te kwestie do uregulowania przede wszystkim w prawie krajowym i przez sądy krajowe. Z reguły kwestie takie jak rola przypisywana przez sądy krajowe poszczególnym dowodom albo ustaleniom lub ocenom przedłożonym im do rozważenia nie podlegają kontroli Trybunału. Trybunał nie powinien występować jako organ czwartej instancji i w związku z tym nie będzie kwestionował na mocy art. 6 ust. 1 oceny sądów krajowych, chyba że ich ustalenia można uznać za arbitralne lub oczywiście nieuzasadnione (*ibid.*, § 61; zob. również sprawy cytowane tamże: *Dulaurans przeciwko Francji*, nr 34553/97, §§ 33-34 i 38, 21 marca 2000 r.; *Khamidov przeciwko Rosji*, nr 72118/01, § 170, 15 listopada 2007 r.; oraz *Andelković przeciwko Serbii*, nr 1401/08, § 24, 9 kwietnia 2013 r., a także stosowanie tego orzecznictwa w niedawnych wyrokach: *Pavlović i Inni przeciwko Chorwacji*, nr 13274/11, § 49, 2 kwietnia 2015 r.; *Yaremenko*

(nr 2), cyt. powyżej, §§ 64-67; i *Tsanova-Gecheva przeciwko Bułgarii*, nr 43800/12, § 91, 15 września 2015 r.).

84. Trybunał przypomina również, że według jego ugruntowanego orzecznictwa odzwierciedlającego zasadę związaną z właściwym wymierzaniem sprawiedliwości wyroki sądów i trybunałów winny odpowiednio wskazywać przesłanki, na jakich się opierają. Zakres, w jakim obowiązek podania uzasadnienia ma zastosowanie, może się różnić w zależności od charakteru decyzji i winien być ustalany w świetle okoliczności sprawy (zob. *Garcia Ruiz przeciwko Hiszpanii* [WI], nr 30544/96, § 26, ECHR 1999-I). Nie wymagając przedstawiania szczegółowej odpowiedzi na każdy argument podniesiony przez skarżącego, obowiązek ten zakłada, że strony postępowania sądowego mogą oczekiwać, że otrzymają szczegółową i wyraźną odpowiedź na argumenty, które mają decydujące znaczenie dla wyniku postępowania (zob. m. in., *Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii*, 9 grudnia 1994 r., §§ 29-30, seria A nr 303-A, i *Higgins i Inni przeciwko Francji*, 19 lutego 1998 r., §§ 42-43, *Reports of Judgments and Decisions* [Raporty z Wyroków i Decyzji] 1998-I). Dodatkowo w sprawach dotyczących ingerencji w prawa gwarantowane Konwencją Trybunał stara się ustalić, czy uzasadnienie wskazane dla decyzji przez sądy krajowe jest automatyczne lub stereotypowe (zob. odpowiednio, *Paradiso i Campanelli przeciwko Włochom* [WI], nr 25358/12, § 210, ECHR 2017). Co więcej Konwencja nie wymaga, by ławnicy [sędziowie przysięgli] podawali uzasadnienia dla swoich decyzji, a art. 6 nie wyłącza możliwości sądenia oskarżonego przez sąd składający się z ławników [sędziów przysięgłych], nawet jeżeli nie jest podane uzasadnienie werdyktu. Mimo to, aby wymóg rzetelnego procesu był spełniony, opinia publiczna, a przede wszystkim oskarżony, muszą być w stanie zrozumieć wydany werdykt (zob. *Lhermitte przeciwko Belgii* [WI], nr 34238/09, §§ 66 i 67, ECHR 2016).

(b) Zastosowanie powyższych zasad do przedmiotowej sprawy

85. Z omówionego wyżej orzecznictwa wynika, że krajowe orzeczenie sądowe nie może zostać uznana za arbitralne w stopniu zakłócającym rzetelność postępowania, chyba że nie podano żadnego uzasadnienia lub też podane uzasadnienie jest oparte na oczywistym błędzie faktycznym lub prawnym popełnionym przez sąd krajowy, skutkującym „odmową wymiaru sprawiedliwości”.

86. Pytanie w przedmiotowej sprawie brzmi, czy uzasadnienie przedstawione dla orzeczenia sądowego wydanego przez Sąd Najwyższy spełniało standardy Konwencji.

87. Trybunał zauważa, że ani art. 6, ani żaden inny artykuł Konwencji nie nakłada ogólnego zobowiązania, by wskazywać uzasadnienie dla wszystkich decyzji stwierdzających niedopuszczalność środków nadzwyczajnych. Prawo krajowe może wyłączać takie decyzje spod obowiązku przedstawiania uzasadnienia. Jednakże, gdy przy badaniu środka nadzwyczajnego sąd krajowy rozstrzyga zarzut karny i wskaże uzasadnienie dla swojego orzeczenia, uzasadnienie to musi spełniać wymogi art. 6 dotyczące wskazywania uzasadnienia dla orzeczeń sądowych.

88. W przedmiotowej sprawie Trybunał zauważa, że w swoim wyroku z 21 marca 2012 r. Sąd Najwyższy orzekł, że w świetle art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego nie można udzielić zgody na rewizję wyroku Sądu Apelacyjnego na podstawie, na jakiej opierała się skarżąca. Sąd Najwyższy uznał, że choć odnotowana przez Trybunał Europejski nieprawidłowość proceduralna mogła mieć wpływ na wymiar kary skarżącej, nie była ona na tyle poważna, by uznać skazanie za niezgodne z wyrokiem Trybunału.

89. Trybunał stwierdza, że uzasadnienie wskazane dla przedmiotowego orzeczenia sądowego odpowiadało na główne argumenty podniesione przez skarżącą. Zgodnie z wykładnią Sądu Najwyższego art. 449 § 1 lit. g Kodeksu postępowania karnego nieprawidłowości proceduralne tego typu, co stwierdzone w przedmiotowej sprawie, nie dają podstaw do żadnego automatycznego prawa do wznowienia postępowania.

90. Trybunał uważa, że taka wykładnia stosownych przepisów prawa portugalskiego, która skutkuje ograniczeniem sytuacji mogących dawać podstawy do wznowiania prawomocnie zakończonych postępowań karnych lub przynajmniej poddaje je kryteriom podlegającym ocenie sądów krajowych, nie wydaje się arbitralna.

91. Trybunał zauważa, że taką wykładnię wspiera jego ugruntowane orzecznictwo wskazujące, iż Konwencja nie gwarantuje prawa do wznowiania postępowań ani do żadnych innych rodzajów środków, w drodze których mogą zostać uchylone lub poddane rewizji prawomocne orzeczenia sądowe, a także brak jednolitego podejścia wśród państw członkowskich co do procedur operacyjnych [dotyczących] wszelkich istniejących mechanizmów w zakresie wznowiania postępowań. Dodatkowo Trybunał przywołuje fakt, że stwierdzenie naruszenia art. 6 Konwencji co do zasady nie powoduje sytuacji ciągłej i nie nakłada na pozwane państwo ciągłego obowiązku proceduralnego (por. *Jeronovičs przeciwko Łotwie* [WI], nr 44898/10, § 118, ECHR 2016).

92. W zakresie wykładni wyroku wydanego przez Trybunał w 2011 r., dokonanej przez Sąd Najwyższy, Wielka Izba podkreśla, że w tym wyroku Izba uznała, że ponowny proces lub wznowienie postępowania, jeżeli [strony] o to wniosą, stanowi „co do zasady właściwy sposób naprawienia naruszenia”. Ponowny proces lub wznowienie postępowania określono zatem jako rozwiązanie właściwe, lecz nie jako konieczne lub wyłączne.

Co więcej wykorzystanie zwrotu „co do zasady” zawęży zakres rekomendacji, sugerując, że w pewnych sytuacjach ponowny proces lub wznowienie postępowania może nie być właściwym rozwiązaniem (zob. paragraf 20 powyżej).

93. Z lektury tej części wyroku, a w szczególności słów „co do zasady” oraz „jednakże” (zob. paragraf 20 powyżej), wynika, że Trybunał powstrzymał się od wydania wiążących wskazań co do sposobu wykonania swojego wyroku; w zamian zdecydował się dać Państwu szerokie pole manewru w tym zakresie. Dodatkowo Trybunał powtarza, że nie może przesądzać o wyniku oceny sądów krajowych na temat tego, czy w świetle konkretnych okoliczności danej sprawy właściwe byłoby przyznanie ponownego procesu lub wznowienia postępowania (zob. *Davydov przeciwko Rosji*, nr 18967/07, § 29, 30 października 2014 r.).

94. W związku z tym wznowienie postępowania nie wydawało się być jedynym sposobem wykonania wyroku Trybunału z 5 lipca 2011 r.; w najlepszym przypadku stanowiło najbardziej pożądaną opcję, której celowość była kwestią do oceny przez sądy krajowe, z uwzględnieniem prawa portugalskiego oraz konkretnych okoliczności sprawy.

95. Sąd Najwyższy w swym uzasadnieniu do wyroku z dnia 21 marca 2012 r. przeanalizował treść wyroku Trybunału z 5 lipca 2011 r. Z analizy wspomnianego wyroku wywiódł on, że Trybunał „na wstępie wykluczył wszelką możliwość, by jego orzeczenie mogło powodować poważne wątpliwości co do skazania” (zob. paragraf 26 powyżej) ze względu na nieobecność skarżącej na rozprawie dotyczącej jej apelacji. Taka była własna wykładnia wyroku Trybunału dokonana przez Sąd Najwyższy. W świetle marginesu oceny zapewnionej władzom krajowym w odniesieniu do wykładni wyroków Trybunału oraz w świetle zasad regulujących wykonywanie wyroków (zob., odpowiednio, *Emre przeciwko Szwajcarii (nr 2)*, nr 5056/10, § 71, 11 października 2011 r.), Trybunał uważa, że nie jest konieczne, by wyrażał stanowisko na temat zasadności tej wykładni.

96. W istocie wystarczające jest, by Trybunał upewnił się, że wyrok z dnia 21 marca 2012 r. nie był arbitralny, czyli że sędziowie Sądu Najwyższego nie wypaczyli ani nie przeinaczyli wyroku wydanego przez Trybunał (por. *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, §§ 63-65, oraz *Emre (nr 2)*, cyt. powyżej, §§ 71-75).

97. Trybunał nie może stwierdzić, że odczytanie przez Sąd Najwyższy wyroku Trybunału z 2011 r. było, postrzegane jako całość, wynikiem oczywistego błędu faktycznego lub prawnego prowadzącego do „odmowy wymiaru sprawiedliwości”.

98. Mając na uwadze zasadę subsydiarności oraz sformułowanie wyroku Trybunału z 2011 r., Trybunał uważa, że odmowa przyznania przez Sąd Najwyższy wznowienia postępowania na wniosek skarżącej nie była arbitralna. Wyrok Sądu Najwyższego z 21 marca 2012 r. zawiera

wystarczające wskazanie podstaw, na których został oparty. Podstawy te mieszczą się w marginesie oceny władz krajowych i nie wypaczają ustaleń wyroku Trybunału.

99. Trybunał podkreśla, że powyższe rozważania nie mają na celu pomniejszania znaczenia zapewnienia procedur krajowych, w ramach których sprawa może być ponownie rozpatrzona w świetle stwierdzenia, iż naruszono art. 6 Konwencji. Wręcz przeciwnie, takie procedury mogą zostać uznane za istotny aspekt wykonywania jego wyroków, a ich dostępność świadczy o zaangażowaniu Układającego się Państwa na rzecz przestrzegania Konwencji oraz orzecznictwa Trybunału (zob. *Lyons i Inni przeciwko Wielkiej Brytanii* (dec.), nr 15227/03, ECHR 2003-IX).

100. Mając na uwadze powyższe, Trybunał stwierdza, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

II. ZARZUT NARUSZENIA ART. 46 KONWENCJI

101. Skarżąca podniosła ponadto, że oddalenie przez Sąd Najwyższy jej wniosku o rewizję naruszyło również art. 46 Konwencji ze względu na fakt iż nie wdrożono środków indywidualnych w wykonywaniu wyroku Trybunału z 2011 r.

102. Trybunał powtarza, że kwestia spełnienia przez Wysokie Układające się Strony wymagań wynikających z jego wyroków nie mieści się w zakresie właściwości Trybunału, jeżeli nie jest podnoszona w kontekście „procedury w sprawie naruszenia obowiązku przestrzegania wyroku” (*infringment procedure*) przewidzianej w art. 46 ust. 4 i 5 Konwencji (zob. *Bochan (nr 2)*, cyt. powyżej, § 33).

103. Stosownie do powyższego, w zakresie, w jakim skarżąca skarży się na brak naprawienia naruszenia art. 6 ust. 1 stwierdzonego przez Trybunał w wyroku z 2011 r., Trybunał nie jest właściwy *ratione materiae*, by rozpatrzyć przedmiotową skargę.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ

1. *Stwierdza*, większością głosów, że skarga z art. 6 Konwencji jest dopuszczalna, a pozostała część skargi jest niedopuszczalna;
2. *Uznaje*, stosunkiem głosów dziewięciu do ośmiu, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji.

Sporządzono w języku francuskim i angielskim oraz ogłoszono dnia 11 lipca 2017 r. podczas rozprawy jawnej w siedzibie Trybunału (*Human Rights Building*) w Strasburgu.

Françoise Elens-Passos
Kanclerz

Guido Raimondi
Przewodniczący

Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konwencji i Regułą 74 § 2 Regulaminu Trybunału do niniejszego wyroku zostały załączone następujące opinie odrębne:

(a) wspólna rozbieżna opinia odrębna sędziów Raimondiego, Nußberger, De Gaetano, Keller, Mahoney'a, Kjølbros i O'Leary (*tłumaczenie częściowe*);

(b) rozbieżna opinia odrębna sędziego Pinto de Albuquerque, do której przyłączyli się sędziowie Karakaş, Sajó, Lazarova Trajkovska, Tsotsoria, Vehabović i Kūris;

(c) rozbieżna opinia odrębna sędziego Kūrisa, do której przyłączyli się sędziowie Sajó, Tsotsoria i Vehabović;

(d) rozbieżna opinia odrębna sędziego Bošnjaka.

G.R.
F.E.P.

[Opinie odrębne zostały pominięte w niniejszym tłumaczeniu]